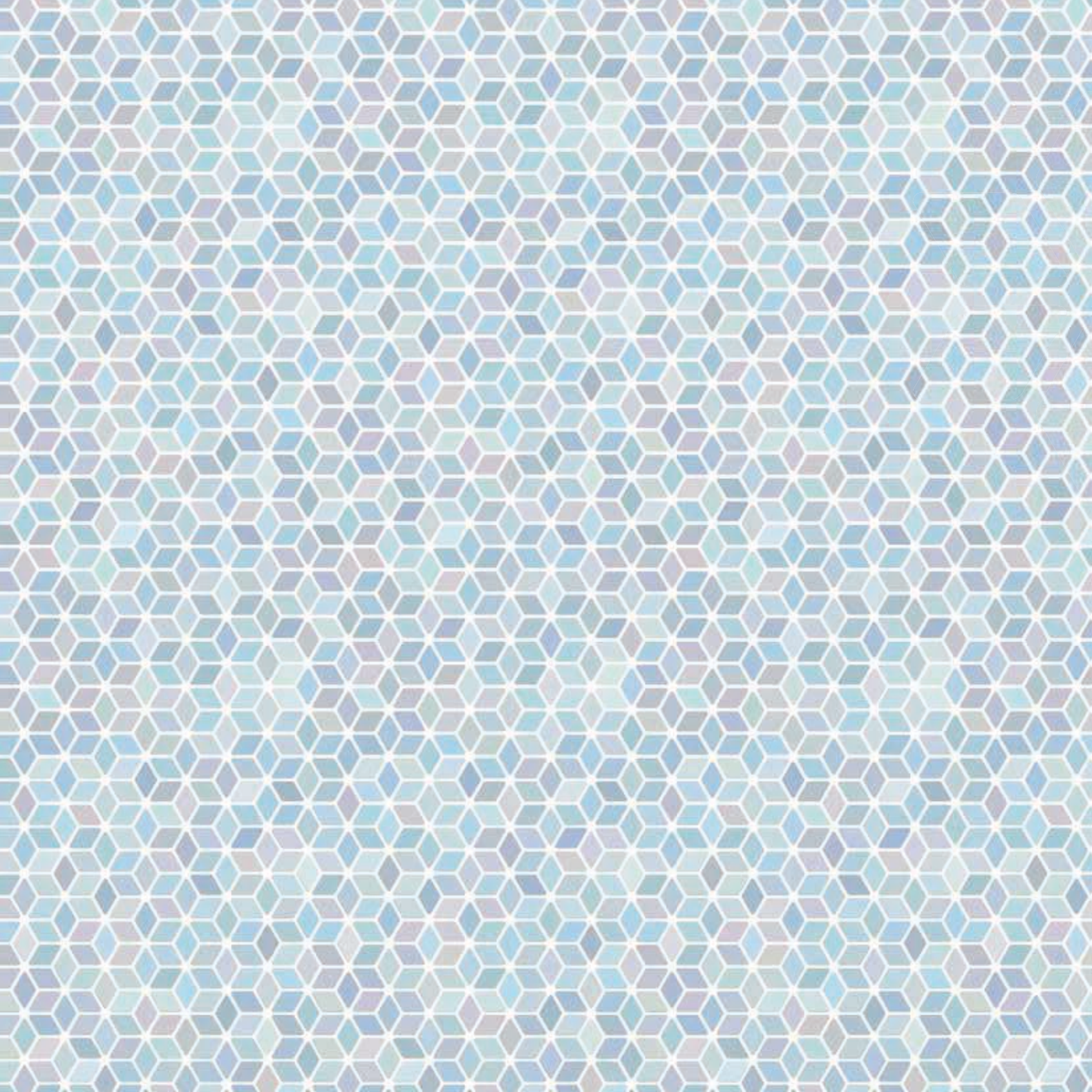

Partnerstwo
Wschodnie

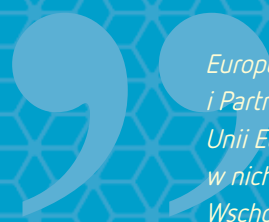

Partnerstwo Wschodnie	4
Historia	8
Współpraca dwustronna	14
Współpraca wielostronna	20
Inne fora współpracy	30
Wdrażanie Partnerstwa Wschodniego	34
Finansowanie	38
Polskie zaangażowanie	42
Perspektywy rozwoju	46

Partnerstwo Wschodnie

Europejska Polityka Sąsiedztwa i Partnerstwo Wschodnie są priorytetami Unii Europejskiej. Polska odgrywa w nich bardzo istotną rolę. Partnerstwo Wschodnie pomaga krajom partnerskim dokonać strategicznego wyboru – czy chcą dla siebie proeuropejskiej orientacji. Aby pomóc im to osiągnąć, oferujemy ramy instytucjonalne, zbliżające te kraje do Unii Europejskiej.

José Manuel Barroso

Przewodniczący Komisji Europejskiej
Uniwersytet Łódzki, 11 października 2010 r.

Partnerstwo Wschodnie to historyczna szansa dla Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy. Unia Europejska oferuje tym krajom bogatą ofertę ścisłej politycznej i gospodarczej integracji.

Niezależnie od tego, czy będą one aspirowały do pełnego członkostwa w Unii Europejskiej czy też zmierzać będą do pogłębienia z nią współpracy, mogą liczyć na silne wsparcie we wdrażaniu zaawansowanych reform. To zasadnicza zmiana, gdyż do tej pory z tak ogromnej pomocy mogły korzystać jedynie kraje kandydujące do Unii Europejskiej.

Podstawą tego ambitnego programu są unijne wartości, takie jak: wolność, demokracja, rządy prawa oraz respektowanie praw człowieka. Jak wiadomo, przyniosły one Europie najdłuższy okres pokoju i dobrobytu w dziejach kontynentu. Teraz tym sukcesem Unia Europejska chce podzielić się ze swoimi wschodnimi sąsiadami.

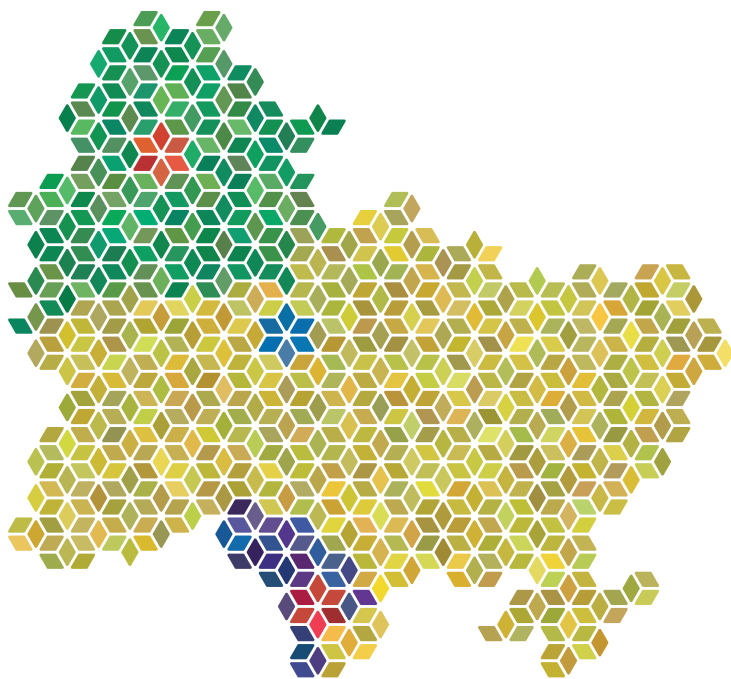
Tempo i zakres wprowadzanych reform zależy głównie od samych krajów partnerskich. Najbardziej ambitne z nich mogą liczyć na wsparcie polityczne i dodatkowe środki finansowe. Efektem może być prawdziwy skok cywilizacyjny, a w przyszłości osiągnięcie poziomu stabilizacji, bezpieczeństwa i dobrobytu porównywalnego z tym, jakim cieszą się społeczeństwa Europy Zachodniej. Warunek? Modernizacja gospodarki i budowa instytucji demokratycznych.

Pogłębiona współpraca będzie możliwa dzięki nowym umowom stowarzyszeniowym między tymi krajami a Unią. Zastąpią one dotychczas obowiązujące umowy o partnerstwie i współpracy.

Ze względu na zbliżone doświadczenia historyczne, podobne problemy współczesne oraz silne wzajemne powiązania gospodarcze, państwa partnerskie traktowane są jako jeden region. Nie oznacza to jednak, że Unia nie uwzględnia politycznych i kulturowych różnic między nimi. Przeciwnie: UE konsekwentnie wspiera różnorodność kulturową i etniczną regionu. Współpraca w ramach Partnerstwa przyczynia się też do zacieśnienia relacji między wschodnimi partnerami, zwiększa wzajemne zaufanie i minimalizuje różnice w ich rozwoju.

Wiele inicjatyw związanych z Partnerstwem Wschodnim jest już realizowanych. Do najważniejszych należą działania mające ułatwić mieszkańcom krajów partnerskich podróżowanie do Unii Europejskiej. W pierwszym etapie wprowadzane są stopniowe ułatwienia wizowe oraz obniżane opłaty za wize, w przyszłości zaś nastąpić ma całkowite ich zniesienie. Uruchamiane są programy poprawiające funkcjonowanie administracji i instytucji w państwach partnerskich, co jest warunkiem sprawnego wprowadzania reform. Realizowane są też tzw. inicjatywy flagowe, m.in. w sferach zintegrowanego zarządzania granicami czy wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

Historyczne znaczenie i ogromny potencjał Partnerstwa Wschodniego doceniły już międzynarodowe organizacje finansowe. Także kraje spoza Unii Europejskiej zainteresowane są wspieraniem projektu.

Polska, która wspólnie ze Szwecją przygotowała projekt Partnerstwa Wschodniego, przy jego opracowaniu wykorzystwała własne doświadczenia z okresu transformacji gospodarczej i politycznej. To właśnie dlatego w programie tak dużą wagę przywiązuje się do rozwoju idei społeczeństwa obywatelskiego jako siły napędowej demokracji. Z tych samych powodów Partnerstwo docenia znaczenie rozwoju sprawnej, transparentnej administracji, będącej gwarantem skuteczności reform i praworządności.

Od samego początku demokratycznych przemian Polska dążyła do budowy jak najlepszych stosunków

ze swoimi wschodnimi sąsiadami. Była też orędownikiem idei objęcia tych państw skoordynowaną polityką Unii Europejskiej. Partnerstwo Wschodnie jest ukoronowaniem tych starań. Nic dziwnego, że jego wzmocnienie było jednym z priorytetów pierwszej prezydencji w Unii Europejskiej, którą Polska sprawowała w 2011 r.

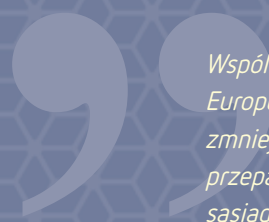
W czasie swojej transformacji Polska uzyskała z zewnątrz wielkie wsparcie w budowie sprawnie działających instytucji. Teraz analogiczną pomoc proponuje krajom partnerskim Unia Europejska, służąc nie tylko doświadczeniem, ale także istotnym wsparciem finansowym.

Historia

Wspólną troską członków Unii Europejskiej i całej Europy powinno być zmniejszenie gospodarczej i społecznej przepaści między Unią a jej wschodnimi sąsiadami. W przeciwnym razie do głosu dojdą mogą polityczne i społeczne siły, które niechybnie odcisną piętno także na Zachodzie.

Radosław Sikorski

Minister Spraw Zagranicznych RP

Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdawia i Ukraina należą do Europy nie tylko w sensie geograficznym, ale także historycznym i kulturowym.

To, co je odróżnia od krajów Unii Europejskiej, to głównie stopień rozwoju gospodarczego i poziom demokracji. Różnice te pogłębił powojenny podział kontynentu, a uwidocznilo rozszerzenie UE na wschód w latach 2004 i 2007. W jego efekcie kraje Europy Wschodniej znalazły się bowiem w bezpośrednim sąsiedztwie Unii. Mając w pamięci własne doświadczenia związane z transformacją ustrojową i gospodarczą, nowi członkowie UE, zwłaszcza kraje Grupy Wyszehradzkiej (Polska, Czechy, Węgry i Słowacja) oraz kraje bałtyckie (Litwa, Łotwa i Estonia), intensywnie zabiegały o stworzenie ambitnej oferty współpracy ze swoimi sąsiadami oraz wsparcia wprowadzanych przez nich reform. Państwa te najlepiej wiedziały, że bez silnego wsparcia budowanie demokracji i wolnego rynku może być procesem wyjątkowo żmudnym. Zdawały też sobie sprawę, jak ważna w procesie modernizacji jest odpowiednia motywacja z zewnątrz. Dlatego wspólnie przekonywały, że Unia Europejska powinna zaoferować swoim partnerom na Wschodzie taki rodzaj współpracy, który przekonałby ich do podjęcia bardziej ambitnych reform. W przeciw-

nym razie region będzie wciąż narażony na różnego rodzaju kryzysy, z którymi sam nie będzie w stanie sobie poradzić. Ich negatywne konsekwencje mogłyby także dotknąć sąsiadującą Unię.

Ze względu na silne więzi historyczne, kulturowe i gospodarcze, członkowie Unii Europejskiej od lat są zainteresowani zacieśnianiem stosunków ze swoimi najbliższymi sąsiadami. Od 1995 r., w ramach tzw. procesu barcelońskiego, budują oni platformę współpracy z krajami basenu Morza Śródziemnego. Dziewięć lat później także inne państwa sąsiadujące z Unią zostały objęte Europejską Polityką Sąsiedztwa. Była to pierwsza spójna inicjatywa unijnego wsparcia modernizacji gospodarczej i reform politycznych w tych krajach. Jednak, aby szybko i skutecznie niwelować dysproporcje rozwojowe między Zachodem i krajami Europy Wschodniej, należało rozszerzyć zakres działań na tym polu.

Kolejne polskie rządy konsekwentnie wspierały dążenia modernizacyjne wschodnich partnerów. Można wręcz powiedzieć, że Polska znajdowała się w czołówce krajów zachęcających sąsiadów z Europy Wschodniej do wdrażania reform politycznych i gospodarczych oraz modernizowania swoich społeczeństw. Także Unia Europejska podejmowała działania mające wzmocnić jej związki z regionem, ciągle jednak brakowało jej kompleksowej wizji współpracy ze wschodnimi sąsiadami.

Armenia

Gruzja

Azerbejdżan

Mołdawia

Białoruś

Ukraina

Ważnym krokiem, umożliwiającym stworzenie wspólnej unijnej polityki wobec tego regionu, była inicjatywa Niemiec, które w 2007 r., w czasie swojej prezydentury w UE, zaproponowały utworzenie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa – Plus. Niedługo potem Polska, przy wsparciu Szwecji, zainicjowała prace nad koncepcją spójnej inicjatywy politycznej skierowanej do Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy. Miało to być wyraźny sygnał, że niezależnie od toczącej się w Unii debaty na temat dalszego rozszerzania na wschód, kraje członkowskie chcą pomagać swym sąsiadom w przeprowadzaniu reform. Polska obawiała się bowiem, że bez takiej inicjatywy grozi nam nowy podział Europy: na kraje uprzywilejowane i te pozostawione na uboczu.

Konstruuąc swój projekt, Polska i Szwecja wykorzystywały funkcjonującą już Europejską Politykę Sąsiedztwa, postanowiły jednak stworzyć inicjatywę bardziej ambitną. Chodziło o to, by dotychczasowe wybiórcze wspieranie reform w Europie Wschodniej (często pozbawione dalekosiężnego planu) zastąpić ofertą kompleksowej pomocy w modernizacji i przemianach. Uznano, że uda się to jedynie dzięki daleko posuniętej integracji gospodarczej i politycznej krajów partnerskich z Unią Europejską.

Aby uzyskać poparcie pozostałych członków Unii, w maju 2008 roku ministrowie spraw zagranicznych Polski i Szwecji: Radosław Sikorski oraz Carl Bildt zaprezentowali swój projekt na spotkaniu szefów unijnej dyplomacji. Dało to początek dynamicznemu rozwojowi inicjatywy, którą już w czerwcu tego samego roku jednomyślnie zaakceptowała Rada Europejska, wzywając Komisję Europejską do opracowania

szczegółów polsko-szwedzkiego projektu. W efekcie już w grudniu 2008 r. Komisja Europejska przedstawiła konkretne propozycje dotyczące Partnerstwa Wschodniego. W swoim Komunikacie stwierdziła, że „stabilność, lepsze rządy i rozwój gospodarczy na wschodnich granicach Unii Europejskiej leżą w jej żywotnym interesie”. Zwróciła też uwagę, że kluczową rolę w projekcie mają do odegrania państwa członkowskie, dysponujące doświadczeniem w procesach transformacji. W marcu 2009 r. jednogłośnie poparciu dla „ambitnego projektu Partnerstwa Wschodniego” wyraziła też Rada Europejska. Tym samym stał się on integralną częścią europejskiej polityki zagranicznej. W konkluzjach marcowego szczytu Rada zapewniła, że promowanie stabilności, dobrego zarządzania i rozwoju gospodarczego na Wschodzie ma strategiczne znaczenie dla całej Unii Europejskiej.

Partnerstwo Wschodnie opiera się na wspólnym poczuciu odpowiedzialności i równości wszystkich partnerów. Jego fundamentem są także wspólne wartości. Jestem szczęśliwy, że mogę to ogłosić w Pradze w roku, w którym obchodzimy 20. rocznicę upadku żelaznej kurtyny.

Mirek Topolánek

Premier Republiki Czeskiej
Praga, 7 maja 2009 r.

II Szczyt Partnerstwa Wschodniego, Warszawa, 29–30 września 2011 r.; od lewej: José Manuel Barroso – Przewodniczący Komisji Europejskiej, Herman Van Rompuy – Przewodniczący Rady Europejskiej, Donald Tusk – Premier Rzeczypospolitej Polskiej, Viktor Orbán – Premier Węgier.

Uruchomienie Partnerstwa Wschodniego nie byłoby możliwe bez zaangażowania Republiki Czeskiej, która uczyniła z niego jeden z priorytetów swojego przewodnictwa w Radzie UE. 7 maja 2009 r. inicjatywę oficjalnie zainaugurowano na szczycie w Pradze w obecności przedstawicieli wszystkich członków Unii Europejskiej oraz sześciu krajów partnerskich. Obok przywódców państw lub rządów pojawili się też szefowie najważniejszych unijnych instytucji politycznych, w tym Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej. Nie zabrakło również przedstawicieli instytucji finansowych, które udzieliły Partnerstwu wsparcia.

Na zakończenie szczytu przywódcy przyjęli **Deklarację Praską**, która stała się podstawowym dokumentem założycielskim Partnerstwa Wschodniego. W dokumencie stwierdzono, że opiera się ono na wspólnych interesach i zobowiązaniach. Będzie rozwijane wspólnie, w sposób całkowicie przejrzysty. Jego podstawę stanowią zobowiązania dotyczące przestrzegania zasad prawa międzynarodowego, respektowania podstawowych wartości, takich jak demokracja i praworządność, poszanowania praw człowieka, podstawowych wolności, a także zasad gospodarki rynkowej, zrównoważonego rozwoju i dobrych rządów. Głównym celem Partnerstwa jest

Jerzy Buzek – b. Przewodniczący Parlamentu Europejskiego, *The Eastern Partnership Conference: Towards a European Community of Democracy, Prosperity and a Stronger Civil Society*, Warszawa, 29 września 2011 r.

stworzenie warunków niezbędnych do przyspieszenia procesu stowarzyszenia politycznego oraz integracji gospodarczej między Unią Europejską a zainteresowanymi krajami partnerskimi. Uczestnicy szczytu uzgodnili, że fundamentem Partnerstwa Wschodniego będzie pogłębienie współpracy dwustronnej, zmierzające do zawarcia umów stowarzyszeniowych pomiędzy UE a zainteresowanymi państwami partnerskimi, zdolnymi do wypełnienia niezbędnych wymagań.

Nowe umowy będą zawierały postanowienia dotyczące utworzenia pogłębionych i kompleksowych stref wolnego handlu. Jak zaznaczono, otwarte rynki i integracja gospodarcza są niezbędne do zrównoważonego rozwoju gospodarczego i politycznego krajów partnerskich. Ponadto Partnerstwo ma zacieśniać więzi między samymi krajami partnerskimi oraz zachęcać je do pokojowego rozwiązywania sporów. W Deklaracji podkreślono, że inicjatywa będzie promowała mobilność obywateli krajów partnerskich poprzez wprowadzanie ułatwień wizowych, a docelowo nawet całkowite zniesienie wiz. Partnerstwo Wschodnie zmierza również do wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego poprzez rozwijanie współpracy mającej na względzie długoterminowe, stabilne i bezpieczne dostawy energii i surowców energetycznych. Ma jednocześnie przyczynić się do podniesienia efektywności energetycznej oraz większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Do pierwszych roboczych spotkań przedstawicieli Komisji Europejskiej i państw członkowskich UE oraz sześciu krajów partnerskich doszło zaledwie miesiąc po szczycie w Pradze, a już w grudniu 2009 r. w Brukseli miało miejsce pierwsze formalne spotkanie ministrów spraw zagranicznych państw Partnerstwa Wschodniego. Tym samym rozpoczęto się praktyczne wdrażanie inicjatywy.

Współpraca dwustronna

- Wsparcie reform
- Umowy stowarzyszeniowe
- Strefy wolnego handlu

*W inicjatywie Partnerstwa
Wschodniego podstawowe znaczenie
ma to, by kraje partnerskie zbliżyły się
do Unii Europejskiej. Musimy wszakże
pamiętać, że nie chodzi tu wyłącznie
o współpracę gospodarczą, ale też
o rozwój wartości, które stanęły
u podstaw integracji europejskiej.*

Angela Merkel

Kancelarz RFN
Szczyt Partnerstwa Wschodniego
Warszawa, 30 września 2011 r.

Głównym celem Partnerstwa Wschodniego jest zacieśnienie dwustronnej współpracy krajów partnerskich z Unią Europejską zarówno na poziomie politycznym, jak i gospodarczym.

Unijna inicjatywa bierze pod uwagę fakt, że Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdawia i Ukraina znajdują się na różnym etapie wdrażania reform. Ponadto mają różne plany pogłębiania związków z Zachodem. Część z nich jest zainteresowana jedynie zacieśnieniem współpracy, inne aspirują do pełnego członkostwa w UE. Partnerstwo daje im możliwość indywidualnego wyboru stopnia integracji. To od krajów partnerskich zależy, czy dokonają strategicznego wyboru i na ile zwiążą swoją przyszłość z państwami, które, dzięki wolnemu rynkowi i demokracji, znalazły się w czołówce najlepiej rozwiniętych państw świata.

Wsparcie reform

Warunkiem skutecznego wprowadzania ambitnych reform oraz pogłębiania współpracy z Unią Europejską jest funkcjonowanie w poszczególnych krajach partnerskich odpowiednio przygotowanych instytucji administracji publicznej. Dlatego w ramach Partnerstwa Wschodniego uruchamiane są Kompleksowe Programy Rozwoju Instytucjonalnego (Comprehensive Institution Building – CIB). To zupełnie nowa inicjatywa, która nie istniała do tej pory w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Dzięki usprawnieniu administracji, kraje partnerskie lepiej poradzą sobie

z wypełnianiem zobowiązań, wynikających z nowych umów z Unią Europejską.

Budowa sprawnie działających instytucji pomagała krajom takim, jak Polska, w drodze do członkostwa w Unii Europejskiej. Proces ten byłby jednak niemożliwy bez wsparcia z zewnątrz. Dlatego Komisja Europejska przeznaczała znaczne zasoby finansowe i ludzkie na reformy w krajach kandydackich. Dość powiedzieć, że prawie jedną trzecią środków z funduszu PHARE, którym Polska była objęta od 1990 r., przeznaczono na budowanie sprawnie funkcjonującej administracji, odpowiadającej za wprowadzanie w życie przepisów i standardów UE. Przy unijnym wsparciu rozpoczęto budowę niezależnej służby cywilnej, wdrożono ambitne reformy i wzmocniono demokratyczne instytucje, co umożliwiło sprawne przeprowadzenie skomplikowanych negocjacji członkowskich. Zostały one zwieńczone przyjęciem Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. Dziś Polska jest wiarygodnym partnerem w Unii Europejskiej, stale umacniającym swoją pozycję w gronie najsilniejszych krajów UE.

Czerpiąc z tych doświadczeń, Partnerstwo Wschodnie kładzie nacisk na wzmocnienie instytucji w krajach partnerskich. Stworzenie sprawnie działającej i przejrzystej administracji stanowi gwarancję efektywnego spożytkowania unijnej pomocy i poniesionych nakładów finansowych. Na Kompleksowy Program Rozwoju Instytucjonalnego (lata 2011–2013) przeznaczono ponad 170 mln euro. Na podstawie wnikliwej analizy funkcjonowania administracji w poszczególnych państwach partnerskich opracowano szczegółowy wykaz kluczowych instytucji rządowych,

których wzmocnienie jest niezbędne do sprawnej współpracy z Unią Europejską, oraz określono metody i środki, za pomocą których zostaną przeprowadzone niezbędne reformy. Pierwsze projekty, po opracowaniu przez kraje partnerskie indywidualnych Planów Reform Instytucjonalnych, zostały już uruchomione. W pomoc zarówno finansową, jak i doradczą mogą angażować się poszczególne kraje członkowskie Unii, tym bardziej, że niektóre z nich mają w tym zakresie ogromne doświadczenie i świetnych ekspertów.

Budowa instytucji demokratycznych i wolnorynkowych powiedzie się jednak tylko wówczas, gdy w pełni zaangażują się w nią same kraje partnerskie. Znaczącą rolę do odegrania w tym procesie mają nie tylko politycy i urzędnicy, lecz również instytucje społeczeństwa obywatelskiego. To one powinny monitorować wprowadzanie reform i sprawdzać, czy instytucje państwowe stają się bardziej przejrzyste, czy funkcjonują sprawnie, a zasiadający w nich urzędnicy i politycy są odpowiedzialni, kompetentni i uczciwi. Aby ułatwić

Partnerstwo Wschodnie uznajemy za skuteczny mechanizm, który pomoże nam osiągnąć ostateczny cel, jakim jest dla nas najszybsza z możliwych integracja Gruzji z Unią Europejską.

Giorgi Baramidze
Wicepremier Gruzji
Forum Europa–Ukraina
Kijów, 8 kwietnia 2010 r.

te działania, na terenie Unii Europejskiej i krajów partnerskich utworzono tzw. punkty kontaktowe, w których zainteresowane organizacje będą mogły otrzymać kompetentne informacje, w jaki sposób można się zaangażować we wspomnianą budowę dobrze działających instytucji, od których zależy sukces całego przedsięwzięcia.

Umowy stowarzyszeniowe

Zacieśnienie współpracy krajów partnerskich z Unią Europejską stanie się możliwe dzięki zawarciu umów o stowarzyszeniu (*Association Agreements*). Zastąpią one obowiązujące do tej pory umowy o partnerstwie i współpracy (*Partnership and Cooperation Agreement*). Porozumienia te obejmą wiele nowych dziedzin kooperacji i pomogą wytworzyć silne więzi polityczne. Staną się też podstawą dalszego wprowadzania w krajach partnerskich prawodawstwa i standardów UE. Zapewnią im także uprzywilejowaną pozycję. Tego rodzaju umowy będą mogły być podpisane tylko z tymi partnerami, którzy zdecydują się zaciągnąć daleko idące zobowiązania wobec Unii. Warunkiem rozpoczęcia negocjacji i późniejszego zacieśnienia stosunków jest odpowiedni postęp w dziedzinie demokracji, praworządności i przestrzegania praw człowieka.

Pogłębione i Kompleksowe Strefy Wolnego Handlu

Oprócz zacieśniania więzi politycznych, umowy o stowarzyszeniu zawierają też postanowienia dotyczące utworzenia **Pogłębionych i Kompleksowo-**

wych Stref Wolnego Handlu (DCFTA). Warunkiem jest spełnienie przez kraje partnerskie odpowiednich kryteriów i zobowiązanie do wprowadzenia zasad wolnego rynku. Unia Europejska wychodzi bowiem z założenia, że otwarte rynki i integracja gospodarcza przyczyniają się do szybkiego rozwoju gospodarczego, a wzrost dobrobytu i stworzenie silnych więzi handlowych zwiększają szanse na trwałą stabilizację polityczną.

Wolny rynek to jedno z największych osiągnięć Unii Europejskiej, która włożyła wiele wysiłku w integrację gospodarczą swych członków. Zniesione zostały kontrole celne, uproszczono i ujednolicono procedury i przepisy. Ludzie, towary, usługi i pieniądze przemieszczają się swobodnie niczym w obrębie jednego państwa. Jak wynika z danych Komisji Europejskiej, wspólny rynek pomógł stworzyć na terenie Unii kilka milionów miejsc pracy i wygenerować setki miliardów euro dodatkowego dochodu. Firmy sprzedające na unijnym rynku mają nieograniczony dostęp do prawie 500 milionów konsumentów. Zniesienie barier handlowych i otwarcie rynków krajowych sprawia, że więcej przedsiębiorstw może ze sobą konkurować. Dla konsumentów oznacza to niższe ceny i większy wybór.

Dzięki umowom o Pogłębionych i Kompleksowych Strefach Wolnego Handlu, kraje Partnerstwa Wschodniego mają możliwość integracji gospodarczej z tym rynkiem, a co za tym idzie - czerpania tych samych korzyści, które zachodnim gospodarkom zapewniły szybki i długotrwały rozwój ekonomiczny. Kraje partnerskie będą też mogły korzystać z napływu unijnych inwestycji i kapitału, a także z dostępu do nowoczes-

Vladimir Filat – Premier Republiki Mołdawii
oraz Cecilia Malmström – Komisarz ds. Wewnętrznych

nych technologii, niezbędnych w procesach modernizacji. Porozumienia obejmą handel towarami i usługami oraz dostosowanie przepisów państw partnerskich do norm unijnych. Rzecz jasna, taka integracja gospodarcza obwarowana jest wieloma warunkami. Jednym z nich jest członkostwo w Światowej Organizacji Handlu (WTO).

Mobilność i bezpieczeństwo

Dla wszystkich krajów partnerskich priorytetowe znaczenie ma liberalizacja wizowa i to właśnie m.in. w tej dziedzinie chcą one jak najszybciej rozwijać dwustronną współpracę z Unią. Państwa, które będą gotowe wprowadzić odpowiednie przepisy i unijne standardy, mogą liczyć na ułatwienia w procedurach

Uczestnicy spotkania inauguracyjnego Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP), Poznań, 8 września 2011 r.

wizowych, w tym na obniżenie lub zniesienie opłat za ich wydanie, a docelowo nawet na objęcie ich ruchem bezwizowym. Do tego konieczne jest jednak wprowadzenie reform, które ułatwią mieszkańcom krajów partnerskich podróżowanie do państw Unii Europejskiej, przy jednoczesnym zagwarantowaniu stabilności i bezpieczeństwa granic zarówno sześciu krajów partnerskich, jak i Unii Europejskiej. Dlatego w ramach Partnerstwa Wschodniego przewidziano projekty obejmujące walkę z nielegalną migracją i utworzenie zintegrowanych systemów zarządzania granicami. Unijna pomoc dotyczy m.in. zapewnienia wysokiej jakości procedur kontroli na granicach. Do jej wdrożenia niezbędna jest odpowiednia infrastruktura, m.in. wystarczająca liczba punktów granicznych, wysoka jakość dokumentów, odpowiedni

stopień informatyzacji, a także efektywne systemy ochrony danych. Aby kraje Unii Europejskiej mogły otworzyć swe granice dla mieszkańców krajów partnerskich, konieczne jest też zwiększanie skuteczności policji i wymiaru sprawiedliwości, przede wszystkim w zakresie walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Niezbędne jest wreszcie zawarcie umów, umożliwiających readmisję nielegalnych imigrantów.

Bezpieczeństwo energetyczne

Jednym z podstawowych zadań Partnerstwa Wschodniego jest także wsparcie reform sektora energetycznego. Pogłębienie współpracy w tym obszarze zwiększy bezpieczeństwo energetyczne zarówno krajów partnerskich, jak i Unii Europejskiej.

Przyszłość naszych wschodnich sąsiadów zależy w dużym stopniu od tego, jak rozwiążą oni swoje problemy energetyczne. Jak wiadomo, większość krajów partnerskich ma przestarzałą infrastrukturę i jest silnie zależna od importowanych surowców. Do tego dochodzą sprzyjające korupcji, niejasne zasady funkcjonowania rynków energetycznych oraz wysokie zużycie energii (np. zużycie gazu na Ukrainie i Białorusi *per capita* należy do najwyższych na świecie). Wszystko to wyraźnie obniża efektywność, a tym samym konkurencyjność gospodarek tych państw.

Tym większego znaczenia nabiera zatem fakt, że kraje Partnerstwa Wschodniego dostają możliwość zintegrowania swoich rynków energetycznych z rynkiem Unii Europejskiej. Inwestycje w infrastrukturę i harmonizacja przepisów pozwolą zacieśnić współpracę i umożliwią zawarcie długoterminowych umów na dostawy i tranzyt energii. Inicjatywy Partnerstwa kładą też nacisk na zwiększenie wydajności energetycznej i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Pomoże to zmniejszyć zależność krajów partnerskich od importu surowców. Zaoszczędzone w ten sposób środki finansowe będą mogły być wykorzystane na inne inwestycje umożliwiające ich rozwój.

Wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego

W niektórych krajach Partnerstwa Wschodniego dochód na jednego mieszkańca jest dziesięć razy niższy od średniej unijnej. Dzięki wsparciu rozwoju gospodarczego Unia Europejska jest w stanie zniwelować te różnice. Projekty Partnerstwa Wschodniego mogą się

też przyczynić do zmniejszenia dysproporcji rozwojowych między samymi państwami partnerskimi, a także między poszczególnymi regionami tych państw. To ważny problem – wszak najbogatszy z tych krajów ma PKB *per capita* ponad dwukrotnie wyższy od najbiedniejszego. Wyrównanie tych różnic jest niezwykle istotne, gdyż brak spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej utrudnia współpracę.

Unia Europejska ma ogromne doświadczenie w tej dziedzinie. Wewnątrz niej obszary o niższym stopniu rozwoju objęte są bowiem europejską polityką spójności, której celem jest wsparcie rozwoju infrastruktury, potencjału gospodarczego i ludzkiego w najbardziej zaniedbanych regionach. Kraje partnerskie mogą się zatem opierać na doświadczeniach i mechanizmach polityki gospodarczej i społecznej Unii. Realizowane w ramach Partnerstwa Wschodniego pilotażowe programy rozwoju regionalnego będą wzorowane na europejskiej polityce spójności. Koncentrować się mają na lokalnych potrzebach w zakresie infrastruktury i kapitału ludzkiego oraz wspieraniu małych i średnich przedsiębiorstw.

W efektywnym wykorzystaniu szansy, jaką stwarza Partnerstwo Wschodnie, duże znaczenie ma współpraca samorządów regionalnych i lokalnych. Sporym potencjałem do wykorzystania są dotychczasowe doświadczenia współdziałania unijnych regionów i dużych miast z partnerami ze Wschodu. Także w przyszłości samorzady z krajów Unii Europejskiej mogą odegrać istotną rolę w umacnianiu demokracji, przyspieszaniu transformacji społeczno-gospodarczej i tworzeniu sprawnej administracji publicznej w krajach partnerskich.

Współpraca wielostronna

- Cztery platformy tematyczne
- Inicjatywy flagowe

Jako kraj, którego wschodnia granica jest zarazem granicą Unii Europejskiej, z nieustanną uwagą i życzliwością kierujemy spojrzenie ku Wschodowi. Zależy nam na stałym rozwijaniu współpracy i dobrych kontaktów z naszymi bliższymi i dalszymi wschodnimi sąsiadami, objętymi inicjatywą Partnerstwa Wschodniego, której przyświeca zbliżenie państw Europy Wschodniej z UE poprzez polityczne stowarzyszenie i postępującą integrację gospodarczą.

Bronisław Komorowski

Prezydent RP
Doroczne spotkanie z Korpusem Dyplomatycznym
Warszawa, 21 stycznia 2011 r.

Nową, nieistniejącą dotąd w polityce unijnej formą pogłębiania związków z krajami partnerskimi jest współpraca wielostronna.

Jak już wspomniano, tempo i zakres reform w poszczególnych krajach partnerskich uzależnione są od woli samych zainteresowanych. Udział we wspólnych programach, inicjatywach oraz forach współpracy ma przynieść dodatkowy efekt mobilizujący. Wspólne działanie budzi ducha konkurencji i przyspiesza reformy. Kraje partnerskie mają szansę obserwować, jak wypadają na tle sąsiadów i jakie pozytywne zmiany zachodzą w tych państwach, które zdecydowały się skorzystać z możliwości, jakie daje Partnerstwo Wschodnie. Wspólne działanie ma jednak przede wszystkim wymiar praktyczny. Dzięki spotkaniom i wymianie doświadczeń można się uczyć od siebie nawzajem, unikając w ten sposób wielu błędów. W efekcie łatwiej będzie zrealizować główny cel Partnerstwa Wschodniego, którym jest jak najszybsze i jak najskuteczniejsze dostosowanie obowiązujących norm do unijnych standardów i pogłębienie dwustronnych relacji poszczególnych krajów z Unią Europejską.

Do sprawnego realizowania tej współpracy konieczne są regularne spotkania na najwyższym szczeblu. Co dwa lata spotykają się przywódcy i szefowie rządów państw członkowskich Unii Europejskiej i krajów partnerskich, a raz w roku – ministrowie spraw zagranicznych. Wysoka Przedstawiciel ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa oraz Komisarz ds. Rozszerzenia i Polityki Sąsiedztwa spotykają się

Akademia Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego,
Warszawa, 8 października 2012 r.

od 2012 r. z ministrami spraw zagranicznych krajów partnerskich w ramach Nieformalnych Dialogów Partnerstwa Wschodniego. Dialog ten ma objąć także spotkania sektorowych ministrów państw partnerskich z odpowiednimi komisarzami Unii Europejskiej.

Działania w wymiarze wielostronnym prowadzone są w ramach czterech platform tematycznych, które swoim zakresem obejmują następujące obszary polityki:

- **demokracja, dobre zarządzanie i stabilność,**
- **integracja gospodarcza i konwergencja z politykami UE,**
- **bezpieczeństwo energetyczne,**
- **kontakty międzyludzkie.**

Idea funkcjonowania platform polega na planowaniu, uzgadnianiu i koordynowaniu przedsięwzięć. Zgodnie z **Deklaracją Praską**, dwa razy w roku organizowane są spotkania poszczególnych platform tematycznych, które gromadzą wyższych urzędników ministerstw zaangażowanych w reformy w poszczególnych obszarach. Każda platforma przyjęła zestaw realistycznych priorytetów, wraz ze stosownym programem działania, i na bieżąco przeprowadza ocenę postępów ich realizacji. Prace platform tematycznych wspierane są przez panele eksperckie: ds. zintegrowanego zarządzania granicami, ds. walki z korupcją, ds. wsparcia reformy administracji publicznej, ds. migracji i azylu, ds. wsparcia reformy sądownictwa, ds. handlu, a także ds. wsparcia reformy małych i średnich przedsiębiorstw, ds. środowiska oraz ds. transportu. Dokonują one przeglądu i analizy sytuacji w poszczególnych krajach partnerskich pod kątem zagadnień będących przedmiotem prac platform oraz wypracowują rekomendacje działań i propozycje projektów. Uzupełniającą formą współpracy wielostronnej są szkolenia, seminaria i warsztaty powiązane z aktualnymi działaniami platform tematycznych i paneli eksperckich.

Aby wymierne efekty Partnerstwa Wschodniego można było stosunkowo szybko zobaczyć tak w krajach partnerskich, jak i na arenie międzynarodowej, wprowadzono kilka inicjatyw flagowych:

- program zintegrowanego zarządzania granicami,
- wsparcie dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (SME Facility),
- regionalne rynki energetyczne, efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii,
- zarządzanie środowiskowe,
- system zwalczania skutków katastrof naturalnych i spowodowanych przez człowieka.

Realizacja projektów w ramach inicjatyw flagowych zapewni krajom partnerskim dobrą podstawę do dalszego dynamicznego rozwoju w najważniejszych obszarach. Dlatego Unia Europejska wkłada wiele wysiłku w sprawne realizowanie tych inicjatyw.

1.

Demokracja, dobre zarządzanie i stabilność

Platforma 1. uznała za priorytetowe następujące obszary współpracy: **kwestie demokracji i praw**

Partnerstwo Wschodnie zbudowane jest na poczuciu wzajemnej odpowiedzialności i wspólnym zobowiązaniu do przestrzegania zasad demokracji, rządów prawa oraz poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności. Dlatego utwierdzenie partnerów w ich europejskich aspiracjach i wyborach musi iść w parze z naszymi oczekiwaniami wobec nich, że ich zaangażowanie w budowę demokracji okaże się głębokie i trwałe.

Catherine Ashton

Wysoka Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa
Oświadczenie wygłoszone przed szczytem Partnerstwa Wschodniego w Warszawie
Strasburg, 27 września 2011 r.

Projekt w ramach polskiej pomocy rozwojowej *Sieć Młodych Rolników szansą na poprawę warunków życia młodzieży z terenów wiejskich Armenii.*

człowieka, wymiar sprawiedliwości, wolność i bezpieczeństwo wewnętrzne oraz stabilność i bezpieczeństwo. Postanowiono, że w swoich pracach skoncentruje się na poprawie funkcjonowania **wymiaru sprawiedliwości, reformie administracji publicznej** oraz na **zwalczaniu korupcji.**

Mimo że w poszczególnych krajach partnerskich reformy znajdują się na różnych etapach zaawansowania, państwa te mają podobne problemy związane z tworzeniem stabilnych instytucji demokratycznych i skutecznych struktur państwowych. Z doświadczeń krajów Unii Europejskiej wynika, że budowę takich

instytucji najskuteczniej wymuszają sami obywatele. W końcu nikt tak dobrze, jak oni, nie dostrzega nieprawidłowości w funkcjonowaniu państwa i administracji. Do skutecznego kontrolowania władzy niezbędne są też wolne media. Z kolei do rozliczania rządzących z wypełniania składanych obietnic konieczne są demokratyczne wybory. Dlatego Partnerstwo Wschodnie chce stworzyć warunki do tego, by jak największy nadzór nad służbami publicznymi pełniły instytucje społeczeństwa obywatelskiego. Ponadto kraje partnerskie mogą liczyć na pomoc w zreformowaniu swych systemów sądowniczych. Chodzi o usprawnienie działania wymiaru sprawiedliwości i wzmocnienie jego

Seminarium w ramach Programu Współpracy Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego, Paryż, 9–11 maja 2012 r.; Dominique Baudis – Rzecznik Praw Obywatelskich Republiki Francuskiej i Irena Lipowicz – Rzecznik Praw Obywatelskich RP.

niezależności od wpływów politycznych. Unia znaczną wagę przywiązuje też do walki z korupcją, która paraliżuje sprawne funkcjonowanie państwa, utrudnia wprowadzanie zasad gospodarki rynkowej i zniechęca zagranicznych inwestorów. Dlatego w ramach programu walki z korupcją kraje partnerskie otrzymują pomoc w przygotowaniu krajowych strategii antykorupcyjnych, następnie zaś w ich wdrażaniu na poziomie ministerstw i innych urzędów. Do programu włączone są też wyspecjalizowane w walce z korupcją organizacje pozarządowe. Dużą rolę odgrywa tu współpraca z Radą Europy, zaangażowaną w prace Platformy 1.

W ramach pierwszej Platformy tematycznej wprowadzana jest m.in. flagowa inicjatywa **zintegrowanego systemu zarządzania granicami**. Wdrożenie we wszystkich krajach zbliżonych procedur i rozbu-

dowa infrastruktury mają zwiększyć bezpieczeństwo granic, jednocześnie ułatwiając przepływ podróżnych i towarów. Budowa systemów zarządzania granicami i wprowadzenie unijnych standardów są absolutnie niezbędne, by w przyszłości kraje Partnerstwa Wschodniego zostały objęte bezwizowym ruchem z Unią Europejską. Bez wprowadzenia europejskich standardów zarządzania granicami nie da się również wprowadzić umowy o wolnym handlu. Z Platformą 1. powiązana jest także inicjatywa flagowa dotycząca **systemu zwalczania skutków katastrof naturalnych i spowodowanych przez człowieka**.

2.

Integracja gospodarcza i konwergencja z politykami UE

Platforma 2. do swoich długofalowych priorytetów zaliczyła: **zbliżanie prawodawstwa** (w tym m.in. **w zakresie handlu**), **współpracę finansową i makroekonomiczną, pobudzenie rozwoju społeczno-ekonomicznego oraz ochronę środowiska**. Prace w Platformie 2. koncentrują się przede wszystkim na harmonizacji w sferze regulacyjnej, wsparciu rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości (SME) oraz na kwestiach związanych z ochroną środowiska – m.in. poprzez powołane specjalnie w tym celu panele eksperckie: ds. środowiska i zmian klimatycznych, ds. handlu, ds. SME oraz ds. transportu.

Integracja gospodarcza od samego początku była fundamentem tworzenia Unii Europejskiej. Zapewnia ona poszczególnym krajom zbliżony poziom dobrobytu, równocześnie wiążąc je ze sobą do tego stopnia,

że wszelkie spory i konflikty stają się po prostu nieopłacalne. Docelowo Unia zmierza do zawarcia umów o strefach wolnego handlu z krajami partnerskimi. Wszystkie te państwa są zachęcane do wprowadzania unijnych standardów dotyczących handlu i inwestycji. Przyczynia się to do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw w krajach partnerskich, pobudza rozkwit prywatnej przedsiębiorczości oraz zachęca do inwestycji podmioty zagraniczne.

Partnerstwo Wschodnie intensywnie wspiera rozwój przedsiębiorczości w krajach partnerskich, bo to właśnie prywatne inicjatywy mają szansę stać się motorem rozwoju gospodarczego. Dlatego jedną ze sztandarowych inicjatyw stał się program umożliwiający rozwój małej i średniej przedsiębiorczości (SME Facility).

Unia Europejska chce mieć pewność, że kraje, które otworzą swoje rynki, odniosą z tego maksymalne korzyści i w minimalnym stopniu odczują negatywne skutki, wynikające z zewnętrznej konkurencji. Dlatego oferuje programy, które mają podnieść konkurencyjność firm i gospodarek państw partnerskich.

Wymiar wielostronny PW pomaga też zacieśnić współdziałanie między sześcioma krajami a Unią Europejską w dziedzinie ochrony środowiska i walki ze zmianami klimatycznymi. Rozwijana ponadto będzie współpraca w zakresie transportu. Jest ona niezbędna do sprawnego funkcjonowania wolnego rynku i podniesienia dobrobytu mieszkańców. Ma też ogromne znaczenie psychologiczne i symboliczne – dzięki niej Kraje Europy Wschodniej będą się mogły wreszcie poczuć fizycznie zintegrowane z Unią Europejską.

3.

Bezpieczeństwo energetyczne

Platforma 3. uznała za priorytetowe: **wsparcie rozwoju infrastruktury i systemu dywersyfikacji dostaw, zbliżanie w sferze regulacyjnej i harmonizację polityk energetycznych oraz promocję energooszczędności i wykorzystania odnawialnych źródeł energii.**

Kraje Partnerstwa Wschodniego położone są na strategicznym szlaku tranzytowym surowców energetycznych z Rosji i Azji Środkowej do Europy. Większość z nich boryka się z podobnymi problemami – przestarzałą infrastrukturą energetyczną oraz energochłonną gospodarką zależną od importu surowców. Dzięki zacieśnieniu współpracy energetycznej będą mogły rozwinąć sieć połączeń, umożliwiającą udzielanie sobie wzajemnego wsparcia w przypadku kryzysu energetycznego w którymkolwiek z krajów.

Zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego wymaga dywersyfikacji dostaw surowców i bardziej racjonalnego ich zużycia. Partnerstwo Wschodnie kładzie więc nacisk na zróżnicowanie źródeł dostaw surowców energetycznych, zwiększenie efektywności energetycznej oraz większe zastosowanie energii odnawialnej. Wymaga to znacznych inwestycji, dlatego kraje partnerskie mogą korzystać ze wsparcia finansowego i technologicznego Unii Europejskiej. Dzięki współpracy wielostronnej możliwe jest realizowanie wspólnych inwestycji na poziomie regionalnym, a tym samym obniżenie ich kosztów.

Silny sektor energetyczny w Europie Wschodniej będzie fundamentem bliskiej i długofalowej współpracy z Unią Europejską. Zapewni stabilność dostaw i tranzytu i da szansę na stworzenie korzystnego dla obu stron, powiązanego i różnorodnego rynku energii. Oczywiście, sama infrastruktura, nawet najbardziej nowoczesna, nie gwarantuje jeszcze płynnej współpracy. Konieczne jest równoczesne ujednoczenie przepisów. Dlatego Partnerstwo Wschodnie działa na rzecz przyspieszenia harmonizacji polityki i ustawodawstwa, dotyczącego rynków energii, z praktyką i przepisami Unii Europejskiej, m.in. w obszarze energii elektrycznej, gazu, ropy, odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej.

4.

Kontakty międzyludzkie

Prace Platformy 4. koncentrują się m.in. na zagadnieniach związanych z pobudzaniem **wymiany naukowej** (szczególnie w odniesieniu do szkolnictwa wyższego), jak najpełniejszej implementacji **programów skierowanych do młodzieży**, wspieraniu **dialogu międzykulturowego** i współpracy w dziedzinie **kultury** oraz na rozwoju **społeczeństwa informacyjnego**.

Powodzenie reform uzależnione jest w znacznym stopniu od aktywności obywateli. Kontakty między społecznościami pozwalają na wzajemne poznanie się, przewyciężenie stereotypów, wymianę doświadczeń oraz realizację wspólnych projektów. Dzięki temu społeczeństwa szybko się uczą, jak skuteczniej działać dla dobra własnego kraju i jego mieszkańców.

Dlatego jednym z istotnych zadań Partnerstwa Wschodniego jest zbliżanie do siebie mieszkańców państw partnerskich i krajów Unii Europejskiej. Współpraca kulturalna, budowa społeczeństwa obywatelskiego oraz dialog międzykulturowy przyczyniają się do prawdziwego postępu w zacieśnianiu więzi między krajami. To od doświadczeń zwykłych ludzi, ich emocji (czasem także uprzedzeń) zależy, jaki jest stosunek ich państwa do sąsiadów. Dzięki projektom Partnerstwa Wschodniego mieszkańcy nawet najbardziej oddalonych od siebie regionów mogą się lepiej poznać, zrozumieć swój sposób myślenia, mentalność i wrażliwość innych. A stąd już prosta droga do wzajemnej tolerancji i łatwiejszego rozwiązywania pojawiających się konfliktów, także politycznych, bo współpraca kulturalna pomaga zmniejszać lęki związane z utratą własnej tożsamości. Takie obawy pojawiały się zresztą także w niektórych krajach należących dziś do Unii Europejskiej, jednak w rzeczywistości nigdzie się nie ziściły. Przeciwnie: Unia Europejska inwestuje znaczne środki w rozwój kultury i wspieranie dziedzictwa i tradycji w krajach członkowskich. Tak też jest w przypadku państw partnerskich.

Dlatego Komisja Europejska stworzyła **Program ds. Kultury Partnerstwa Wschodniego**. Jego głównym celem jest instytucjonalne wzmocnienie sektorów kultury w krajach partnerskich. Działania realizowane w ramach Programu mają pomóc m.in. w formułowaniu polityki kulturalnej, reformie instytucji kultury i tworzeniu warunków ułatwiających korzystanie z europejskich programów kulturalnych. Docelowo Program ma ułatwić wszystkim obywatelom dostęp do całości bogactwa kulturowego wszystkich krajów

I Culture Orchestra tworzona przez młodych muzyków z krajów PW i Polski.

Partnerstwa Wschodniego i państw członkowskich Unii Europejskiej. Priorytetem Programu są projekty mające charakter regionalny, angażujące ponadnarodowe konsorcja oraz wspierające rozwój turystyki kulturowej, inicjatywy skierowane do dzieci, młodzieży i mniejszości kulturowych, projekty rewitalizacji i konserwacji zabytków oraz projekty wspierające mobilność artystów.

Kraje partnerskie mogą liczyć na pomoc przy reformowaniu polityki kulturalnej na poziomie rządowym, ale także na wsparcie finansowe społeczeństwa

obywatelskiego i organizacji kulturalnych. Dzięki wzmocnieniu sektora kultury krajów partnerskich, będą one w stanie tworzyć odpowiednią ofertę dla swoich mieszkańców i dotrzeć z nią do jak najszerszego grona odbiorców. Tworzenie inicjatyw kulturalnych dostępnych dla wszystkich grup społecznych, w tym osób starszych, niepełnosprawnych i mniejszości, przełamuje bariery wewnątrz społeczeństw. Atrakcyjne projekty kulturalne są również niezbędne do promocji krajów Partnerstwa Wschodniego na zewnątrz i pokonywania barier między nimi a Zachodem.

Na ten ambitny program przeznaczono 12 mln euro. Nad jego rozwojem i wdrażaniem czuwa specjalnie utworzona Regionalna Jednostka Monitorowania i Rozwijania Zdolności Programu ds. Kultury Partnerstwa Wschodniego (ang. Regional Monitoring and Capacity Building Unit – RMCB Unit) z siedzibą w Kijowie. Jednostka rozpoczęła już prace nad analizą stanu sektora kultury w poszczególnych krajach Partnerstwa Wschodniego, a w najbliższej przyszłości przystąpi do organizacji seminariów, „okrągłych stołów” i szkoleń. Ponadto w połowie 2011 r. Komisja Europejska wybrała 15 projektów, które otrzymają dofinansowanie o łącznej wartości ok. 9 mln euro w ramach implementacji II etapu Programu. Projekty te, obejmujące wszystkie kraje Partnerstwa, realizowane będą w latach 2012–2015.

Partnerstwo Wschodnie wspiera też kontakty między obywatelami Unii Europejskiej i krajów partnerskich, wykorzystując m.in. możliwości stwarzane przez popularne programy unijne, które doskonale sprawdziły się przy zacieśnianiu integracji z nowymi krajami członkowskimi. Na projekty kulturalnej współpracy m.in. z krajami Partnerstwa Wschodniego Komisja Europejska przeznaczyła dwie edycje Akcji Specjalnej (2009 i 2010) Programu Kultura 2007–2013. Rozwijane są kontakty między szkołami i uczelniami (e-Twinning). Studenci mogą korzystać z programu Tempus, którego celem jest m.in. wzmocnienie współpracy pomiędzy szkołami wyższymi w krajach UE i krajach partnerskich, i Erasmus Mundus, który służy promowaniu europejskiego szkolnictwa wyższego, przyczynia się do rozszerzenia i poprawy perspektyw kariery studentów i ułatwia zrozumienie

międzykulturowe. Ponadto planowane jest uruchomienie Programu Młodzieżowego Partnerstwa Wschodniego. Polska w trakcie swojej prezydencji poświęciła dużo wysiłku działaniom popularyzującym i wspierającym mobilność pomiędzy krajami Partnerstwa Wschodniego oraz Unii Europejskiej. Rozpoczęła także dyskusję na temat kształtu nowej generacji unijnych programów w obszarze działań dla młodzieży, nauki, kultury i sportu. W przedstawionych przez Komisję Europejską w listopadzie 2011 r. propozycjach nowych programów, m.in. **Kreatywna Europa i Erasmus dla wszystkich**, zapisano możliwość uczestnictwa podmiotów z krajów Partnerstwa Wschodniego. Polska będzie także wspierać utworzenie Wspólnej Przestrzeni Wiedzy i Innowacji (Common Knowledge and Innovation Space) w celu intensyfikacji współpracy w dziedzinie edukacji i badań naukowych.

W czerwcu 2012 r. Polska ustanowiła nowy program stypendialny dla obywateli krajów należących do Partnerstwa Wschodniego UE, podejmujących w Polsce studia doktoranckie w dziedzinie nauk humanistyczno-społecznych. Celem programu jest wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego państw partnerskich, poprzez podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych obywateli tych krajów. W programie będzie uczestniczyć docelowo ok. 120 osób.

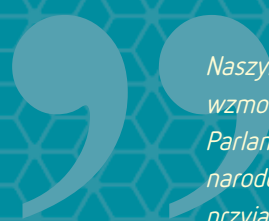

Inne fora współpracy

- współpraca parlamentarna (EuroNest)
- Forum Społeczeństwa Obywatelskiego
- Komitet Regionów (CORLEAP)
- Forum Biznesu Partnerstwa Wschodniego

Naszym głównym celem jest nie tylko wzmocnienie kontaktów między Parlamentem Europejskim a parlamentami narodowymi naszych wschodnich przyjaciół, ale przede wszystkim umożliwienie dialogu między nimi, budowa zaufania i korzystanie z najlepszych wzorców demokracji, przestrzeganie wolności słowa i praw człowieka.

Jacek Saryusz-Wolski
polski deputowany Parlamentu Europejskiego

Ambitne reformy odnoszą największą skuteczność, gdy są konsekwentnie prowadzone na wszystkich szczeblach władzy i obejmują wszystkie obszary polityki, gwarantujące sprawne funkcjonowanie państwa.

Współpraca powinna się zatem odbywać nie tylko na poziomie rządowym, lecz także np. między parlamentami. Inauguracja prac Zgromadzenia Parlamentarnego EuroNest w maju 2011 r. uruchomiła wymiar parlamentarny Partnerstwa Wschodniego. EuroNest ma stanowić forum dialogu z przedstawicielami parlamentów krajów partnerskich.

Realizację Partnerstwa Wschodniego ułatwia także współpraca prowadzona przez podmioty pozarządowe. Instytucje społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza organizacje pozarządowe, odgrywają coraz większą rolę w egzekwowaniu reform i efektywnej kontroli działań politycznych. **Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego**, skupiające przedstawicieli państw partnerskich i krajów Unii Europejskiej, wspiera rozwój trzeciego sektora w krajach Partnerstwa Wschodniego i angażuje się na rzecz zwiększania współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi z państw partnerskich i Unii Europejskiej. Pierwsze spotkanie Forum odbyło się w grudniu 2009 r. w Brukseli. Wzięło w nim udział ponad 200 przedstawicieli organizacji pozarządowych. Powołano Komitet Sterujący, który koordynuje działania organizacji z Unii Europejskiej i sześciu krajów partnerskich. Kolejny zjazd odbył się w listopadzie

2010 r. w Berlinie, w listopadzie 2011 r. zaś reprezentanci blisko 300 organizacji pozarządowych z krajów partnerskich i Unii Europejskiej gościli w Poznaniu. Hasłem obrad było: Partnerstwo na rzecz reform demokratycznych i integracji europejskiej. Inicjatywa wspierana także przez Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny zyskała już rangę jednego z najszybciej rozwijających się wymiarów Partnerstwa Wschodniego.

Wdrażaniem Partnerstwa Wschodniego zainteresowany jest także Komitet Regionów – instytucja, która daje przedstawicielom samorządów terytorialnych możliwość oceniania przepisów przygotowywanych przez Unię Europejską. Komitet chce przede wszystkim wspierać rozwój demokracji i kontaktów międzyludzkich w krajach Partnerstwa Wschodniego.

Partnerstwo Wschodnie to jedna z najważniejszych od dłuższego czasu strategicznych inicjatyw Unii Europejskiej. Jej prawdziwy potencjał ujawni się dopiero przy aktywnym zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego, które ma do spełnienia trzy funkcje: musi kontrolować, wprowadzać i rozwijać różne projekty.

Carl Bildt

Minister Spraw Zagranicznych Szwecji
Forum Społeczeństwa Obywatelskiego
Bruksela, 16 listopada 2009 r.

Radosław Sikorski – Minister Spraw Zagranicznych RP podczas III Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego, Poznań, 28–30 listopada 2011 r.

Uświadamia też, że samorządy odpowiadają w Unii Europejskiej za wcielanie w życie dwóch trzecich przepisów. W czerwcu 2009 r. Komitet zorganizował forum *Going East*. Spotkali się na nim przedstawiciele organizacji pozarządowych i władz różnego szczebla, by ustalić najskuteczniejszą strategię działania w krajach objętych unijną inicjatywą. We wrześniu 2011 r. w Poznaniu miało miejsce spotkanie inauguracyjne działalności **Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych na rzecz Partnerstwa Wschodniego**, utworzonej pod auspicjami Komitetu Regionów (CORLEAP – Conference of the Regional and Local Authorities for the Eastern Partnership). Konferencja ma stanowić stałą platformę współpracy pomiędzy samorządami UE a władzami regionalnymi i lokalnymi krajów Partnerstwa Wschodniego.

Współpraca w ramach Partnerstwa Wschodniego otwarta jest także na środowisko przedsiębiorców. We wrześniu 2011 r. w Sopocie zorganizowane zostało pierwsze Forum Biznesu Partnerstwa Wschodniego, w którym wzięli udział przedstawiciele organizacji biznesu, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele rządów i instytucji zarówno z Unii, jak i krajów partnerskich. Spotkanie stanowiło okazję do wymiany doświadczeń, nawiązania kontaktów biznesowych oraz dyskusji na temat możliwości inwestycyjnych i wspólnych projektów w ramach Partnerstwa Wschodniego.

Trudno dziś zakwestionować rolę Partnerstwa Wschodniego dla środowisk biznesowych zarówno krajów Unii Europejskiej, jak i państw partnerskich. W obliczu wyzwań dzisiejszej ekonomii, dialog między przedsiębiorcami z całej Europy staje się ważniejszy niż kiedykolwiek. My, politycy, potrzebujemy zaangażowania i pomocy przedstawicieli biznesu. Nikt nie wie lepiej niż oni, jakie przeszkody trzeba pokonać, by osiągnąć wzrost gospodarczy i stworzyć nowe miejsca pracy.”

Herman Van Rompuy

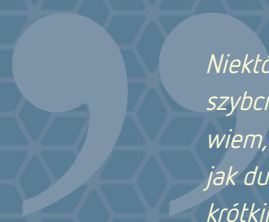
Przewodniczący Rady Europejskiej
Forum Biznesu Partnerstwa Wschodniego
Sopot, 30 września 2011 r.

Wdrażanie Partnerstwa Wschodniego

*Niektórzy z Was chcą, żebyśmy poszli
szybciej i dalej. Ale, szczerze mówiąc,
wiem, że wielu z Was jest zaskoczonych,
jak dużo udało nam się osiągnąć w tak
krótkim czasie.*

Štefan Füle

Komisarz ds. Rozszerzenia i Europejskiej
Polityki Sąsiedztwa

Nieformalne spotkanie ministrów spraw
zagranicznych Partnerstwa Wschodniego
Sopot, 24 maja 2010 r.

Dynamiczny rozwój Partnerstwa Wschodniego staje się faktem. W roku 2011 realizowano już dziesiątki projektów zacieśniających współpracę dwustronną, rozpoczęto też wprowadzanie wielostronnych inicjatyw flagowych.

Dla rozwoju Partnerstwa kluczowy jest **proces liberalizacji wizowej**. Jego efekty mogą być najbardziej odczuwalną korzyścią dla mieszkańców państw partnerskich. Na najbardziej zaawansowanym etapie współpracy z Unią znajdują się Ukraina i Mołdawia, które zawarły już umowy o ułatwieniach wizowych i readmisji, a od początku 2011 r. wdrażają dwufazowe plany działania, których realizacja prowadzi do pełnej liberalizacji wizowej. Śladami tych państw podąża Gruzja. W marcu 2011 r. weszły w życie umowy o ułatwieniach wizowych i readmisji UE – Gruzja, a w czerwcu 2012 r. Unia Europejska otworzyła z Gruzją dialog wizowy. W konsekwencji Gruzji wkrótce zostanie przyznany plan działania ws. liberalizacji wizowej. W przypadku Armenii i Azerbejdżanu negocjacje umów o ułatwieniach wizowych rozpoczęły się na początku 2012 r. Podjęcie podobnych negocjacji Unia zaproponowała również Białorusi, która jednak do tej pory nie odpowiedziała na tę ofertę.

Wprowadzenie ułatwień w podróżowaniu dodatkowo usprawni realizowany już program budowy **zintegrowanego systemu zarządzania granicami** – IBM (programy szkoleniowe, budowa dodatkowej infrastruktury granicznej, wyposażenie techniczne w krajach partnerskich itp.).

Równoległe trwają intensywne działania zmierzające do zawarcia **umów stowarzyszeniowych oraz ustanowienia pogłębionych i kompleksowych stref wolnego handlu (DCFTA)**. Negocjacje umowy zakończyła już Ukraina (tekst parafowano w marcu 2012 r.), istotne postępy czynią również Mołdawia i Gruzja, które w grudniu 2011 r. zainaugurowały negocjacje części handlowej – DCFTA. W marcu 2012 r. negocjacje DCFTA rozpoczęła także Armenia. Podjęto też działania na rzecz wzmocnienia gospodarczego krajów objętych Partnerstwem Wschodnim. W ramach inicjatywy flagowej dotyczącej **wspierania małej i średniej przedsiębiorczości (SME Facility)** uruchomiony został projekt **East-Invest**, którego celem jest poprawienie klimatu inwestycyjnego w państwach partnerskich oraz utworzenie sieci kontaktów biznesowych między Unią Europejską a jej wschodnimi sąsiadami. Kolejnym elementem wspomnianej inicjatywy jest **instrument wsparcia finansowego SME Facility**, wdrażany przy udziale Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) i Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR). EBI uruchomił w jego ramach pierwsze linie kredytowe w Mołdawii i Gruzji. Przygotowywane są następne.

Jedną z najbardziej przyszłościowych dziedzin współpracy jest sektor energetyczny. Uruchomiono inicjatywę na rzecz zwiększenia wydajności energetycznej i ochrony środowiska. Kraje partnerskie zachęcane są do udziału w unijnych projektach zwiększających efektywność energetyczną, takich jak Intelligent Energy Europe czy Porozumienie Burmistrzów (*Covenant of Mayors*). To ostatnie to unijna inicjatywa miast gotowych zmniejszyć emisję dwutlenku węgla o 20 proc. poniżej wyznaczonego celu. Włączyło się w nią już

Konferencja *Wschodni Wymiar Mobilności*, Warszawa, 6–7 lipca 2011 r.

kilkanaście miast z krajów Partnerstwa Wschodniego. Szansę na unowocześnienie sektora energetycznego daje ponadto projekt Eastern Europe Energy Efficiency and Environment Partnership, który jest już realizowany na Ukrainie. Z czasem zostanie on rozszerzony na inne kraje Partnerstwa Wschodniego.

Prężnie rozwija się także współpraca między Unią a państwami Partnerstwa w dziedzinie kultury. Od 2011 r. realizowany jest ambitny **Program ds. Kultury Partnerstwa Wschodniego**, który ma się przyczynić do wzmocnienia instytucjonalnych sektorów kultury w krajach partnerskich, m.in. poprzez pomoc w formułowaniu polityki kulturalnej, reformowaniu instytucji kultury i tworzeniu warunków, ułatwiających korzystanie z europejskich programów kulturalnych. Za koordynowanie procesu selekcji projektów w ramach tego programu,

ich ewaluację oraz zapewnianie odpowiedniej widoczności odpowiada Regionalna Jednostka Monitorowania i Rozwijania Zdolności Programu ds. Kultury Partnerstwa Wschodniego z siedzibą w Kijowie (RMCB Unit).

Od 2003 r. w Warszawie funkcjonuje komórka Komisji Europejskiej – SALTO EECA Resource Centre, która zajmuje się współpracą młodzieży z terenu Europy Środkowej i Kaukazu. Polska liczy, że Centrum odgrywać będzie znaczącą rolę w funkcjonowaniu Programu Młodzieżowego Partnerstwa Wschodniego.

W 2011 r. polska prezydencja zorganizowała szereg projektów kulturalnych – w tym skupiający młodych muzyków z Polski i sześciu krajów Partnerstwa projekt I Culture Orchestra oraz Wschodnioeuropejską Sieć Sztuk Performatywnych (Eastern European Performing Arts Platform) z siedzibą w Lublinie. W październiku 2011 r. w Lublinie odbył się pierwszy Kongres Kultury Partnerstwa Wschodniego.

Do tej pory zorganizowano także serię konferencji i spotkań, wśród nich dwie edycje konferencji *Go East* (Warszawa 2009 i 2010 r.), poświęconej możliwościom prowadzenia wspólnych projektów w obszarze kultury i społeczeństwa obywatelskiego, oraz konferencję *Wschodni Wymiar Mobilności*, podczas której ponad 300 uczestników dyskutowało na temat efektywnych metod wspierania mobilności.

Ogłoszenia o przetargach i konkursach, realizowanych w ramach wspomnianych projektów, zamieszczone są na stronie internetowej Biura ds. Współpracy EuropeAid:

http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm

Finansowanie

Wcielenie w życie Partnerstwa Wschodniego nie byłoby możliwe bez odpowiednich funduszy.

Na realizację celów Partnerstwa w latach 2010–2013 Komisja Europejska alokowała środki w wysokości **1,9 mld euro z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI)**. Suma ta obejmuje zarówno środki przeznaczone na programy i inicjatywy wielostronne Partnerstwa Wschodniego, jak i koperty dwustronne na współpracę z poszczególnymi państwami partnerskimi. Środki finansowe z ENPI służą trzem podstawowym celom: wspieraniu transformacji ustrojowej państw partnerskich w kierunku demokratycznych rządów prawa (w tym promocji praw człowieka), wspieraniu w tych krajach budowy gospodarek rynkowych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju.

Finansowanie projektów Partnerstwa Wschodniego odbywa się również za pośrednictwem innych mechanizmów finansowych istniejących w Unii Europejskiej. **Europejski Instrument na rzecz Demokracji i Praw Człowieka** koncentruje się na projektach wzmacniających funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego i przestrzeganie praw człowieka. Natomiast **Instrument Inwestycyjny na rzecz Sąsiedztwa (NIF)** służy wspieraniu inwestycji infrastrukturalnych z obszaru energetyki i transportu, ochrony środowiska naturalnego, rozwoju sektora prywatnego (w szczególności małej i średniej przedsiębiorczości) oraz sektora społecznego. Na lata 2007–2013 Komisja Europejska przeznaczyła na NIF kwotę **700 mln euro**.

Forum Biznesu Partnerstwa Wschodniego, Sopot, 30 września 2011 r.

Coraz większy udział w realizacji działań Partnerstwa Wschodniego mają międzynarodowe instytucje finansowe, zwłaszcza Europejski Bank Inwestycyjny oraz Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. W 2010 r. EBI uruchomił program Eastern Partners Facility, obejmujący środki w wysokości **1,5 mld euro** na kredyty i gwarancje dla inwestycji w państwach partnerskich. O fundusze te przedsiębiorcy mogą się ubiegać bezpośrednio w Europejskim Banku Inwestycyjnym. Ponadto EBI, we współpracy z zainteresowanymi państwami Unii, uruchomił Eastern Partnership Technical Assistance Trust Fund (EaPTATF), z planowanym funduszem **10 mln euro**, który ma szansę znacząco wzmocnić atrakcyjność inwestycyjną krajów partnerskich, m.in. poprzez finansowanie studiów wykonalności, ekspertyz prawno-instytucjonalnych, badań środowiskowego i społecznego wpływu projektów

Stéfan Füle – Komisarz ds. Rozszerzenia i Europejskiej Polityki Sąsiedztwa – oraz Micheil Saakashvili – Prezydent Gruzji.

czy zarządzania projektami. Polska wpłaciła na rzecz EaPTATF kwotę 1 mln euro.

1 grudnia 2011 r. Rada ds. Zagranicznych UE powołała **Europejski Fundusz na Rzecz Demokracji** (European Endowment for Democracy, EED). Jego celem jest wspomaganie przemian demokratycznych. Podstawową formą działalności EED ma być przekazywanie środków do organizacji partnerskich (fundacje polityczne, organizacje pozarządowe itp.) z przeznaczeniem na działania objęte mandatem Funduszu. Europejski Fundusz na Rzecz Demokracji będzie finansowany z budżetów europejskich oraz z wkładów państw członkowskich UE.

Wspieraniu społeczeństwa obywatelskiego we wszystkich krajach objętych polityką sąsiedztwa służy także **Instrument Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego** (Neighbourhood Civil Society Facility, NCSF). Pomoc w ramach NCSF ma przyczynić się do wzmocnienia demokracji (m.in. poprzez zwiększanie roli organizacji pozarządowych i promowanie pluralizmu mediów czy też misje obserwacyjne w czasie wyborów), w tym rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz jego zaangażowania w dialog polityczny. Na lata 2011–2013 budżet NCSF wynosi **22 mln euro** z funduszu ENPI (w połowie na południowy i wschodni wymiar polityki sąsiedztwa).

Możliwe jest także pozyskiwanie funduszy spoza budżetu Unii. Programy mogą być współfinansowane przez państwa członkowskie, kraje należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, organizacje międzynarodowe oraz przedsiębiorstwa i inne podmioty gospodarcze.

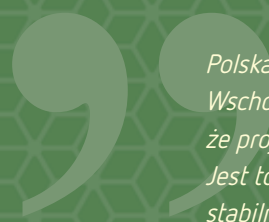
Przykładem takiej aktywności jest program Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego (International Visegrad Fund – IVF) dla Partnerstwa Wschodniego – Visegrad 4 Eastern Partnership (V4EaP). Decyzja o jego utworzeniu zapadła na szczycie premierów V4 16 czerwca 2011 r. w Bratysławie, uroczyste zaś uruchomienie miało miejsce w Pradze 5 marca 2012 r. Program V4EaP umożliwia państwom partnerskim wykorzystywanie doświadczeń państw V4 w zakresie transformacji ustrojowej w trzech głównych obszarach: demokracji i transformacji, współpracy regionalnej oraz wsparcia społeczeństwa obywatelskiego.

Polskie zaangażowanie

*Polska jako inicjator Partnerstwa
Wschodniego wyraża wielką satysfakcję,
że projekt ten przynosi coraz lepsze efekty.
Jest to program na rzecz wspólnej,
stabilnej i dobrze prosperującej Europy.
Leży on w interesie zarówno dwudziestu
siedmiu krajów członkowskich, jak i sześciu
państw partnerskich. Jako inicjatorzy
chcemy trwale i silnie angażować się
w jego rozwój.*

Donald Tusk

Premier RP, Szczyt Partnerstwa Wschodniego
Warszawa, 30 września 2011 r.

Od początku przemian ustrojowych w 1989 r. jednym z głównych sukcesów Polski (obok członkostwa w Unii Europejskiej i NATO) było zbudowanie trwałych, przyjaznych i opartych o wzajemne zaufanie stosunków z sąsiadami.

Kraj nasz starał się zacieśniać z nimi współpracę gospodarczą, a także ułatwiać kontakty międzyludzkie. Przygotowując się do członkostwa, dokładaliśmy starań, by po rozszerzeniu Unii Europejskiej nie powstały nowe linie podziałów na kontynencie. Inaugurując negocjacje członkowskie w 1998 r., ówczesny szef polskiej dyplomacji prof. Bronisław Geremek wezwał do stworzenia wschodniego wymiaru Unii Europejskiej. Aktywnie uczestnicząc w pracach Konwentu zajmującego się wizją przyszłości Europy, Polska konsekwentnie lobbowała na rzecz partnerów ze Wschodu. Podejmowała również konkretne działania ze swojej strony, np. znosząc opłaty wizowe dla mieszkańców Ukrainy. W 2002 r. prezydent Aleksander Kwaśniewski zgłosił tzw. inicjatywę ryzyka. Szeroka współpraca regionalna obejmująca 17 państw miała wspierać procesy transformacji oraz wspólną walkę z przestępczością i terroryzmem. W 2003 r. polskie MSZ przedstawiło partnerom propozycje dotyczące kształtu kontaktów poszerzonej Unii Europejskiej z jej wschodnimi sąsiadami. Do stworzenia wspólnej polityki Polska próbowała wykorzystać swoje przewodnictwo w Inicjatywie Środkowoeuropejskiej. Już wtedy proponowała prowadzenie spójnej i na tyle elastycznej polityki wobec krajów Europy Wschodniej, aby stosunki z poszczególnymi państwami miały indywidualny charakter, a także by nie koncentrowały się one na integracji gospodarczej i politycznej, lecz

miały silny wymiar ludzki i społeczny. Wielu wschodnich sąsiadów obawiało się jednak, że rozszerzenie Unii na Wschód wyznaczy nowy mur, który podzieli kontynent na kraje uprzywilejowane i te, które same muszą sobie radzić ze swoimi problemami. Polska udowodniła, że nie zamierza odgradzać się od najbliższych sąsiadów. Wręcz przeciwnie – podjęła wiele działań, pokazujących, że będzie wykorzystywać swoje członkostwo w UE do skutecznego wspierania pozytywnych przemian w krajach Europy Wschodniej.

Polska intensywnie angażuje się w realizację Partnerstwa Wschodniego, działając między innymi na rzecz wzbogacenia tej inicjatywy o nowe elementy i dodatkowe wsparcie dla społeczeństw krajów partnerskich.

W styczniu 2010 r., razem z hiszpańską Prezydencją Unii Europejskiej, polskie władze zorganizowały w Madrycie międzynarodowe seminarium poświęcone Partnerstwu Wschodniemu. W jego trakcie zgłoszono wiele nowych pomysłów, dotyczących dodatkowego wsparcia modernizacji wschodnich sąsiadów. Jednym z nich było powołanie Grupy Przyjaciół Partnerstwa Wschodniego (obecnie nazywanej Grupą Informacyjno-Koordynacyjną). Jej utworzenie zostało uzgodnione **w maju 2010 r. w Sopocie na nieformalnym posiedzeniu ministrów spraw zagranicznych Unii Europejskiej i krajów Partnerstwa Wschodniego**, zwołanym z inicjatywy i na zaproszenie Ministra Spraw Zagranicznych RP Radosława Sikorskiego. Ta nieformalna **Grupa Informacyjno-Koordynacyjna** stanowi forum współpracy z państwami niebędącymi członkami Unii, ale zainteresowanymi wspieraniem Partnerstwa, ze Stanami Zjednoczonymi, Norwegią, Japonią, Kanadą, Szwajcarią czy też Rosją i Turcją. Niektóre z tych państw

gotowe są pełnić funkcję donatorów i udzielać wsparcia finansowego unijnej inicjatywie. Inne, zwłaszcza leżące w sąsiedztwie krajów Partnerstwa Wschodniego, wyrażają gotowość uczestnictwa w realizacji niektórych projektów. Kraje należące do Grupy będą na bieżąco informowane o postępach w realizacji celów Partnerstwa Wschodniego. Będą się też mogły dzielić pomysłami i otrzymywać informacje na temat projektów, w których mogłyby współuczestniczyć.

Na wprowadzanie celów Partnerstwa Wschodniego polskie władze przeznaczają znaczną część funduszy ze środków alokowanych na pomoc zagraniczną (w latach 2010–2011 realizowanych było prawie 100 różnych projektów w krajach partnerskich). Polska nie ustaje też w wysiłkach, by nagłośnić inicjatywę na arenie międzynarodowej, zdobyć dla niej poparcie polityczne, zachęcić inne kraje do zaangażowania i pozyskać dodatkowe środki finansowe.

Partnerstwo Wschodnie w trakcie polskiej prezydencji:

Partnerstwo Wschodnie było jednym z priorytetów polskiego przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej w drugiej połowie 2011 r. *Chcemy dzielić się doświadczeniami z procesu integracji, aby nasi partnerzy mogli na tym zyskać tak, jak my kiedyś na tym zyskaliśmy. W czasach dyktatury komunistycznej 10 milionów Polaków zrzeszonych w Solidarności stanęło w obronie swoich praw. Bez tej siły nie byłibyśmy tu, gdzie jesteśmy jako członek Unii Europejskiej, jako Prezydencja. Nam się udało i Wam też się może udać!* – mówił 29 września 2011 r. szef polskiej dyplomacji **Radosław Sikorski**, zwracając się do przedstawicieli państw Europy Wschodniej przybyłych

do Warszawy na konferencję *Partnerstwo Wschodnie: w kierunku europejskiej wspólnoty demokracji, dobrobytu i silnego społeczeństwa obywatelskiego*.

Polska konsekwentnie dążyła do wzmacniania wschodniego wymiaru polityki sąsiedztwa, m.in. poprzez pogłębianie współpracy sektorowej i włączanie państw Partnerstwa Wschodniego do współpracy w ramach programów i agencji unijnych. **II Szczyt Partnerstwa Wschodniego** odbył się w Warszawie w dniach 29–30 września 2011 r. Uczestniczyli w nim szefowie państw i rządów z dwudziestu siedmiu państw członkowskich UE oraz pięciu państw partnerskich, a także najwyżsi przedstawiciele instytucji europejskich. Z udziału w obradach zrezygnowała Białoruś. W trakcie szczytu przyjęta została **Wspólna Deklaracja (nazwana „Warszawską”)**. Była ona silnym politycznym sygnałem w sprawie pogłębienia integracji oraz dalszego praktycznego zaangażowania UE i wschodnich partnerów we wspólne działania. W jej tekście znalazły się konkretne zapisy, potwierdzające wolę aktywnej współpracy w tej sprawie, m.in. podkreślenie faktu, że Partnerstwo opiera się na wspólnych wartościach, uznanie europejskich aspiracji krajów partnerskich, zapowiedź gotowości pełnej integracji państw partnerskich z wewnętrznym rynkiem UE, a w przyszłości stworzenia wspólnego obszaru gospodarczego obejmującego UE i kraje Partnerstwa. Deklaracja potwierdziła też dążenie do ustanowienia reżimu bezwizowego oraz do pogłębienia współpracy sektorowej. W Deklaracji Warszawskiej zawarto również zapowiedź otwarcia programów UE dla obywateli państw partnerskich oraz wskazano 2011 r. jako możliwy termin zakończenia negocjacji umowy stowarzyszeniowej z Ukrainą i rozpoczęcia negocjacji dotyczących utworzenia pogłębionych i kompleksowych stref wolnego handlu (DCFTA) z Gruzją i Mołdawią. Uczestnicy szczytu wyrazili

II Szczyt Partnerstwa Wschodniego, 29–30 września 2011 r.

uznanie dla roli społeczeństwa obywatelskiego i wskazali na możliwość powołania nowych instrumentów: Europejskiej Fundacji na rzecz Demokracji (European Endowment for Democracy) oraz Instrumentu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (Civil Society Facility), których utworzenie Polska silnie popiera. Szczyt odnotował również utworzenie w Warszawie Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego – wieloletniego programu szkoleń skierowanych do urzędników z państw partnerskich.

Zgodnie z tymi deklaracjami zainaugurowano negocjacje umów o strefach wolnego handlu (DCFTA) z Gruzją i Mołdawią oraz zakończono negocjacje Umowy Stowarzyszeniowej UE–Ukraina, obejmującej DCFTA. Sukcesem zakończyły się także zabiegi polskiej prezydencji o powołanie Forum Biznesu Partnerstwa Wschodniego (spotkanie założycielskie odbyło się w Sopocie). Prezydencja wsparła ponadto organizację III Forum Społeczeństwa Obywatelskiego w Poznaniu, który gościł także inauguracyjne posiedzenie Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych

Partnerstwa Wschodniego. W trakcie polskiej prezydencji odbyło się pierwsze formalne posiedzenie Zgromadzenia Parlamentarnego Partnerstwa Wschodniego – EuroNest.

Zmierzając do pogłębienia współpracy sektorowej Partnerstwa Wschodniego, polska Prezydencja zorganizowała szereg spotkań na szczeblu ministerialnym, wyższych urzędników oraz eksperckim. Wśród nich m.in.: konferencję ministrów gospodarki, transportu i rolnictwa, debatę ministrów szkolnictwa wyższego, konferencję szefów służb celnych i spotkanie szefów służb statystycznych, konferencje eksperckie w obszarze migracji, zwalczania przestępczości narkotykowej i handlu ludźmi, współpracy klimatycznej, walki z korupcją, energetyki, bezpieczeństwa, edukacji, kultury, ceł i własności przemysłowej. Na bazie działań zainicjowanych przez polską prezydencję, Komisja Europejska pracuje obecnie nad dalszym rozwojem współpracy sektorowej. Powstała między innymi „mapa drogowa” wdrażania Partnerstwa Wschodniego w okresie poprzedzającym kolejny szczyt Partnerstwa na jesieni 2013 r.

Perspektywy rozwoju

Unia Europejska rozpoczęła działania, które mają doprowadzić do ostatecznego usunięcia powojennych podziałów na kontynencie.

Kraje regionu, które jeszcze 20 lat temu wchodziły w skład ZSRR, po jego rozpadzie pozostały same ze swoimi problemami. Choć są położone w ważnym strategicznie regionie, nie mogły liczyć na odpowiednie wsparcie, umożliwiające im przyspieszenie transformacji i przeprowadzenie stosownych reform. Kraje Partnerstwa Wschodniego zajmują 1 mln kilometrów kwadratowych i są zamieszkałe przez ponad 75 mln ludzi. To ogromny potencjał. Nie ma lepszej szansy na jego wykorzystanie niż zacieśnienie relacji z Unią Europejską. Jednak pełne możliwości, płynące z integracji, ujawnią się po pogłębieniu współpracy między sześcioma państwami partnerskimi.

Projekt Partnerstwa Wschodniego ma pokazać partnerom, jakie korzyści płyną ze zintensyfikowania integracji. Kraje te mogą liczyć na wsparcie polityczne jednego z najpotężniejszych światowych graczy, jakim jest Unia Europejska. Dzięki wejściu w życie Traktatu z Lizbony, może ona jeszcze skuteczniej działać na arenie międzynarodowej.

Kraje Partnerstwa Wschodniego otrzymują znaczące wsparcie dla prowadzonych reform politycznych i gospodarczych. Wprowadzenie przejrzystych struktur władzy i międzynarodowych standardów we wszystkich dziedzinach życia spowoduje,

że państwa te będą działać skuteczniej dla dobra swoich obywateli. Reformy gospodarcze dają możliwość podniesienia poziomu życia mieszkańców. Jak szybkie mogą to być zmiany, pokazał sukces nowych krajów członkowskich UE, które w ciągu kilkunastu lat przeszły drogę od pogrążonej w permanentnym kryzysie gospodarki centralnie planowanej do wolnego rynku, zapewniającego szybki wzrost gospodarczy. Dzięki tym reformom Polska mogła się stać prymusem w czasie kryzysu finansowego w 2009 r., kiedy jako jedyny kraj Unii Europejskiej odnotowała dodatni wzrost gospodarczy. Kraje Europy Wschodniej mają szansę pójść tą samą drogą i mieć w przyszłości status podobny do takich sąsiadów Unii, jak Norwegia czy Szwajcaria.

Dynamiczny rozwój Partnerstwa Wschodniego pokazał, że wizja ta jest atrakcyjna dla wielu krajów. Już dziś w państwach partnerskich wdrażane są dziesiątki projektów, które wkrótce zaczną przynosić wymierne efekty. Pobudzenie aktywności społeczeństwa obywatelskiego i wymiana kulturalna spowodują nawiązanie bliższych kontaktów między społeczeństwami. Dzięki temu mieszkańcy krajów Partnerstwa Wschodniego i Unii Europejskiej będą mogli przekonać się, jak dużo ich ze sobą łączy. Pomoże to przełamać wiele negatywnych stereotypów. Wzmocnienie kontaktów jest niezbędne do przekonania obywateli z najdalszych zakątków Unii Europejskiej (często oddalonych od partnerów wschodnich o tysiące kilometrów), że odległość nie odgrywa znaczącej roli i że obywatele krajów leżących na wschodnim krańcu Europy mają podobne do ich marzenia i aspiracje.

Serż Sarkisjan – Prezydent Armenii – oraz Catherine Ashton – Wysoka Przedstawicielka do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa

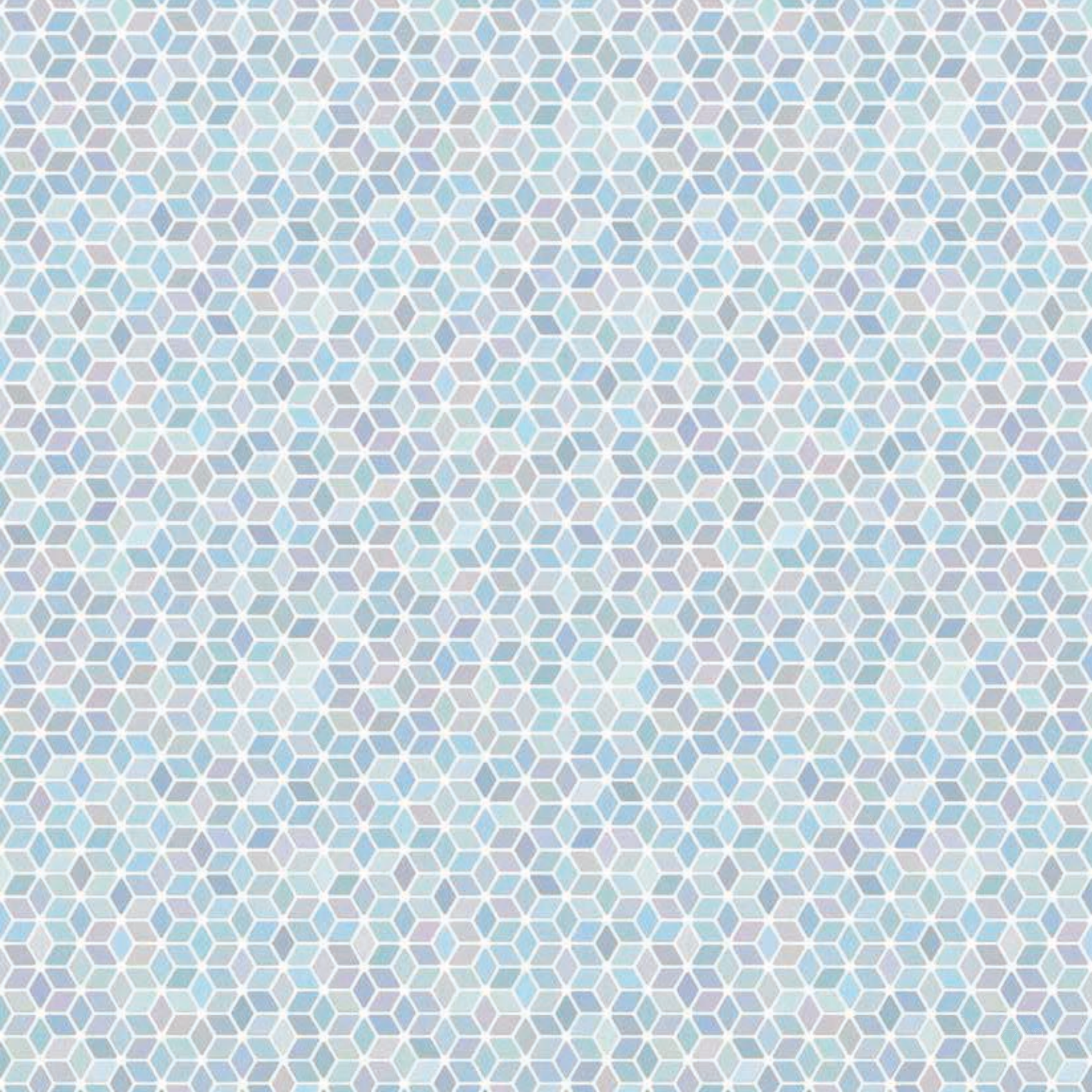
Z tego powodu systematycznie postępuje proces liberalizacji wizowej, docelowo zmierzający do wprowadzenia reżimu bezwizowego. Dla mieszkańców krajów partnerskich stanowi on bodziec do kontynuowania reform, a równocześnie namacalny dowód, że przynoszą one wymierne korzyści. Niezwykle istotne jest pełne zaangażowanie Unii Europejskiej i krajów Partnerstwa Wschodniego we wdrażanie pozostałych reform. Wola polityczna może łatwo ulecieć, bo rezultaty wysiłków będą odczuwalne dopiero z czasem. Kraje, które mają za sobą transformację systemową, wiedzą, że reformy, których efekty są

oddalone w czasie, wymagają specjalnego wsparcia. Jednak to właśnie te najtrudniejsze przemiany dotyczące instytucji i gospodarki umożliwiają prawdziwy cywilizacyjny skok. Unia Europejska powinna zatem dołożyć maksymalnych starań, aby zaangażowanie państw partnerskich nie słabło. Przez odpowiednio atrakcyjne projekty może zachęcać kraje partnerskie do kontynuowania marszu w stronę modernizacji. I choć ta droga wydaje się długa i trudna, nie ma dla niej alternatywy.

Nikt nie powinien mieć wątpliwości, że bliskie sąsiedztwo krajów Europy Wschodniej wywiera bezpośredni wpływ na wszystkie kraje członkowskie Unii. Brak wsparcia dla reform gospodarczych i społecznych może spowodować, że w przyszłości Unia odczuje negatywne skutki kryzysów pojawiających się w państwach partnerskich, prowadzących m.in. do niekontrolowanej emigracji. Dlatego wszystkie kraje powinny być zainteresowane wspieraniem modernizacji i demokratyzacji naszych wschodnich partnerów, bo tylko to daje szansę na większą stabilność regionu. Należy jednak pamiętać, że rozwój i perspektywy Partnerstwa Wschodniego zależą przede wszystkim od zaangażowania państw, do których jest skierowane, i ich postępów w budowaniu demokratycznych rządów prawa.

Partnerstwo Wschodnie nie przesądza o ostatecznym kształcie stosunków Unii Europejskiej z krajami objętymi tą polityką. Nie jest obietnicą członkostwa, ale też nie wyklucza, że w przyszłości kraje, które spełnią wszystkie konieczne warunki, będą mogły rozpocząć starania o przyjęcie do Unii Europejskiej.

Wydawca:

Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP – Departament Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej

Nadzór redakcyjny:

Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP – Departament Wschodni

Redakcja:

Marcin Dzierżanowski

Korekta:

Maria Tolka

Projekt graficzny:

LOGO Mariusz Skarbek

Fotografie:

Mariusz Kosiński, MSZ RP (11, 21, 32, 45)

Ośrodek Studiów Wschodnich (12)

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego (18)

Przedstawicielstwo Fundacji Zagranicznej Heifer Project International (23)

David Delaporte (24)

Studio Panato/Instytut Adama Mickiewicza (27)

Danuta Matloch, MKiDN RP (36)

PKPP Lewiań (39)

EC Audiovisual Services ec.europa.eu (17, 40, 48)

Shutterstock.com (7, 13, 29, 33, 37, 41)

Druk:

PPH Zapol

Wydrukowano na papierze produkowanym w 100% z makulatury.

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych